

POSTANOWIENIE

11 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 grudnia 2024 r. w Warszawie
zażaleń E.C. i S.R.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie

z 12 lutego 2024 r., XXVII WSC 11/24,

w sprawie z wniosku S.K.

z udziałem S.R., D.R., E.C. i A.M.

o podział majątku i dział spadku,

oddala oba zażalenia.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Pruszkowie postanowieniem z 6 października 2021 r. w sprawie z wniosku S.K. z udziałem S.R., D.R., E.C. i A.M. o podział majątku i dział spadku ustalił skład i wartość majątku wspólnego B.W. (matki S.R. i E.C.) i jej drugiego męża C.W. (ojca S.K.), skład i wartość majątku wspólnego B.W. oraz jej pierwszego męża W.R. (ojca S.R., E.C., D.R. oraz A.M.), skład i wartość spadku po B.W. (nabytego przez C.W., S.R. i E.C. w równych częściach), skład i wartość spadku po C.W. (nabytego w całości przez S.K.) oraz skład i wartość spadku po W.R. (nabytym przez S.R., D.R., E.C. oraz A.M. w równych częściach). Sąd Rejonowy orzekł ponadto w przedmiocie podziału składników poszczególnych mas spadkowych, rozliczeniach i zabezpieczeniach z tego tytułu między uczestnikami, o

kosztach postępowania oraz oddalił wniosek S.R. o rozliczenie nakładów z jego majątku osobistego na majątek C.W.

Postanowienie Sądu Rejonowego w Pruszkowie zaskarżyli apelacjami wnioskodawczyni S.K. i uczestnik S.R. Uczestniczka E.C. nie wniosła apelacji. Skarżący S.R. oznaczył w apelacji wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 42 425 zł. Wyjaśnił (k.1058 akt), że na tę kwotę składają się: kwota 32 000 zł z tytułu pożyczki udzielonej przez uczestnika, według jego twierdzeń, na rzecz C.W., której C.W. zwrócił, wobec czego uczestnik dochodził tej kwoty w tym postępowaniu od S.K. jako jedynej spadkobierczyni pożyczkobiorcy C.W., zaś Sąd Rejonowy to roszczenie oddalił (pkt XIII) , a także kwota 12 724,27 zł, którą Sąd Rejonowy obciążył uczestnika, jego zdaniem bezpodstawnie, z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt XIV postanowienia).

Po rozpoznaniu obu apelacji, Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z 17 października 2023 r. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w punkcie czwartym w ten sposób, że po wyrazie „niniejszego” dodał wyrazy „postanowienia oraz udział do jednej szóstej we wkładzie mieszkaniowym związanym ze spółdzielczym lokatorskim prawem do lokalu opisanym w punkcie drugim niniejszego postanowienia”; w punkcie ósmym w ten sposób, że zasądził od S.K. na rzecz E.C. kwotę 85 126,84 zł w miejsce przyznanej przez Sąd Rejonowy kwoty 120 510,50 zł z tytułu spłaty; w punkcie dziewiątym w ten sposób, że zasądził od S.K. na rzecz S.R. kwotę 85 126,84 zł w miejsce przyznanej przez Sąd Rejonowy kwoty 120 510,50 zł z tytułu spłaty, zmienił w ten sam sposób orzeczone zabezpieczenia, oddalił apelację wnioskodawczyni S.K. w pozostałym zakresie oraz apelację S.R. w całości.

W skardze kasacyjnej wniesionej od tego orzeczenia, uczestnik S.R. określił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 120 767,66 zł (k.1219 akt), wskazując, że składają się na nią: a/. obniżona przez sąd Okręgowy spłata w kwocie 35 383,66 zł, b/ kwota 35 384 zł niezasadnie przyznana S.K. jako spadkobierczyni C.W. w rozliczeniu z uczestnikiem w odniesieniu do udziału we wkładzie mieszkaniowym c/. kwoty 32 000 zł i 18 zł, które niezasadnie nie zostały zasądzone na rzecz uczestnika przez Sądy *meriti* z tytułu zwrotu pożyczki udzielonej przez uczestnika

C.W., która nie została zwrócona. Następnie w piśmie datowanym 24 stycznia 2024 r. uczestnik S.R. podwyższył wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego do kwoty 209 228 zł wskazując, że składają się na to następujące pozycje: a/. obniżona przez Sąd Okręgowy spłata 35 383,66 zł, b/kwota 53 076 zł stanowiąca równowartość $\frac{1}{8}$ udziału z udziału wynoszącego $\frac{1}{2}$ część we wkładzie mieszkaniowym wchodzącym w skład spadku po W.R., c/. 70 768 zł stanowiąca równowartość $\frac{1}{6}$ udziału z udziału wynoszącego $\frac{1}{2}$ część we wkładzie mieszkaniowym, stanowiącym przedmiot spadku po B.W., d/. kwoty 32 000 zł i 18 000 zł, które niezasadnie nie zostały zasądzone na rzecz uczestnika przez Sądy *meriti* z tytułu pożyczek udzielonych przez uczestnika na rzecz C.W..

W skardze kasacyjnej uczestniczka E.C. określiła wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 159 226 zł. Zakwestionowała obniżenie należnej jej spłaty o kwotę 35 383,66 zł oraz ustalone przez Sądy *meriti* w punkcie VII udziały poszczególnych spadkobierców B.W. i W.R., które prawidłowo powinny wynieść według skarżącej : a./ z tytułu spadku po B.W. w zakresie połowy wkładu mieszkaniowego : $\frac{1}{3}$ na rzecz C.W. (którego jedyną spadkobierczynią jest S.K.) , $\frac{1}{3}$ na rzecz uczestnika S.R. i $\frac{1}{3}$ na rzecz uczestniczki E.C. oraz b/. z tytułu spadku po W.R. w zakresie połowy wkładu mieszkaniowego: po $\frac{1}{4}$ części na rzecz jego spadkobierców uczestników S.R., E.C., D.R. oraz A.M. W ostatecznym rozrachunku udziały tych osób w całym wkładzie mieszkaniowym powinny wynieść według skarżącej: a/. $\frac{1}{6}$ ($\frac{4}{24}$) po B.W. na rzecz C.W. (którego jedyną spadkobierczynią jest S.K.), b/. $\frac{1}{6}$ po B.W. plus $\frac{1}{8}$ po W.R., łącznie $\frac{7}{24}$ na rzecz uczestnika S.R., c/. $\frac{1}{6}$ po B.W. plus $\frac{1}{8}$ po W.R. łącznie $\frac{7}{24}$ na rzecz uczestniczki E.C. d/. $\frac{1}{8}$ ($\frac{3}{24}$) po W.R. na rzecz uczestniczki D.R. oraz e/. $\frac{1}{8}$ ($\frac{3}{24}$) po W.R. na rzecz uczestniczki A.M. Tymczasem Sąd Rejonowy w punkcie VII wadliwie ustalił, że udział uczestniczki wynosi $\frac{3}{8}$ ($\frac{9}{24}$). Sąd Okręgowy wprawdzie przyjął prawidłowy udział uczestniczki we wkładzie mieszkaniowym na $\frac{7}{24}$, ale nie zmienił punktu VII postanowienia, lecz globalnie rozliczył wnioskodawczynię i uczestników.

Postanowieniem z 12 lutego 2024 r. Sąd Okręgowy odrzucił obie skargi kasacyjne jako niedopuszczalne w świetle art. 519¹ § 2 k.p.c. W ocenie Sądu, wartością przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego nie są wskazywane przez

skarżących kwoty 159 226 zł ani 209 227,66 zł, lecz poszczególne kwoty składające się na tę sumę, czyli przypadająca w stosunku do uczestniczki E.C. kwota 85 126,84 zł i w stosunku do uczestnika S.R. kwotę 85 126,84 zł. Tak zweryfikowana wartość przedmiotu zaskarżenia (kwoty zasądzonej na rzecz każdego uczestników) nie sumuje się, a zatem jest niższa od kwoty progowej wskazanej w art. 519¹ § 2 k.p.c., tj. 150 000 zł. Interes majątkowy uczestników musi być oceniany oddzielnie, w zakresie bowiem należnej spadkobiercy spłaty pieniężnej i jej wysokości nie występuje między spadkobiercami żaden rodzaj współuczestnictwa. Rzeczywisty interes majątkowy, którego ochrony uczestnicy S.R. i E.C. dochodzą we wniesionych przez nich skargach kasacyjnych wyraża się zatem, zdaniem Sądu Okręgowego, kwotą odpowiadającą tej części, jaka jest równa zasądzonym spłatom.

W zażaleniu na to postanowienie, uczestnik S.R. określił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 124 101 zł. Zarzucając naruszenie art. 398² §1 w zw. z art. 519¹ §1 k.p.c. oraz art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez bezzasadne przyjęcie przez Sąd Okręgowy wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego na kwotę 85 126,84 zł. i wadliwe odrzucenie skargi kasacyjnej jako niedopuszczalnej, wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia.

W zażaleniu uczestniczka E.C. zarzucając naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 519¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia. W zażaleniu określiła wartość przedmiotu zaskarżenia zażaleniem na kwotę 159 226 zł. Wskazała, że składa się na nią kwota 35 383,66 zł z tytułu obniżenia spłaty należnej jej od S.K. oraz różnica między błędnie przyjętym udziałem uczestniczki we wkładzie mieszkaniowym 3/8 (9/24) a rzeczywiście jej należnym, czyli 7/24

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Art. 519¹ § 2 k.p.c. przewiduje, że w sprawach o dział spadku połączony z podziałem majątku wspólnego, od postanowienia sądu drugiej instancji co do istoty sprawy przysługuje skarga kasacyjna, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że w tego rodzaju sprawach, w razie

zaskarżenia orzeczenia co do istoty sprawy, wartość przedmiotu zaskarżenia nie odpowiada wartości całego dzielonego majątku, lecz wartości konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego dotyczy środek zaskarżenia. Z reguły wartość ta nie może przekraczać wartości udziału przysługującego skarżącemu uczestnikowi, chyba że podważa on zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów, gdyż wówczas wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału. Wskazana w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest wiążąca dla sądu drugiej instancji ani dla Sądu Najwyższego i podlega weryfikacji na podstawie materiału sprawy, z pominięciem zasad określonych w art. 25 i 26 k.p.c. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 stycznia 2003 r., III CZ 153/02, OSNC 2004, Nr 4, poz. 60; z 20 lutego 2015 r., V CSK 239/14; z 13 marca 2015 r., III CZ 13/15; z 19 czerwca 2015 r., IV CZ 16/15; z 6 listopada 2015 r., II CZ 76/15; z 13 stycznia 2017 r., III CZ 61/16 i z 26 października 2017 r., II CZ 64/17). Wartość przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu kasacyjnym nie może być ponadto wyższa niż wartość przedmiotu zaskarżenia wskazana w apelacji, a dopuszczalne wyjątki od tej zasady określa art. 368 § 2 zdanie drugie i trzecie w związku z art. 398⁴ § 3 i art. 398²¹ k.p.c. Na wartość przedmiotu zaskarżenia nie ma również wpływu wzrost lub utrata wartości składników majątkowych stanowiących przedmiot postępowania. Odpowiednie stosowanie do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu kasacyjnym art. 19-23 k.p.c. (art. 398⁴ § 3 w związku z art. 368 § 2 zdanie drugie i trzecie k.p.c.) nie może uzasadniać jej ponownego ustalenia (aktualizacji) według zasad prowadzących do podwyższenia ponad dotychczasową wartość przedmiotu sprawy, a tożsamość zakresu rozstrzygnięcia kwestionowanego w apelacji i w skardze kasacyjnej wyłącza dopuszczalność oznaczenia w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia w kwocie innej niż poprzednio w apelacji (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2006 r., IV CZ 3/06; z 14 maja 2010 r., II CSK 561/09; z 22 października 2010 r., V CSK 160/10; z 19 listopada 2015 r., IV CZ 52/15; z 22 czerwca 2018 r., II CZ 30/18, OSNC-ZD 2019, nr C, poz. 39 oraz z 28 lipca 2023 r., I CSK 3851/22).

Zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego nie narusza żadnej ze wskazanych wyżej reguł, nie zaistniał bowiem żaden z opisanych wyżej przypadków, w których wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego może przekraczać wartość udziału przysługującego każdemu ze skarżących. Wbrew stanowisku nie podważyli oni zasady (dopuszczalności) działu spadku połączonego z podziałem majątku wspólnego B.W. i jej dwóch kolejnych mężów, których zstępni są wnioskodawczyni i uczestnicy postępowania.

W odniesieniu do zażalenia uczestnika S.R. należy podnieść, że po pierwsze w apelacji określił on na 32 000 zł wartość przedmiotu zaskarżenia apelacyjnego, wskazując, że kwestionuje tym samym oddalenie przez Sąd Rejonowy jego roszczenia o zasądzenie od S.K. jako następcy prawnego C.W. na jego rzecz kwoty 32 000 zł z tytułu niezwróconej przez C.W. pożyczki. Apelacja w tym zakresie została przez Sąd Okręgowy oddalona, a zatem mogła być objęta przedmiotem zaskarżenia kasacyjnego w zakresie kwoty 32 000 zł. W sprawie brak jest natomiast ustaleń dotyczących twierdzenia S.R. o innej pożyczce w kwocie 18 000 zł., która nie stanowiła przedmiotu rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego. W sytuacji, gdy strona złożyła apelację od postanowienia Sądu pierwszej instancji, wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną może bowiem jedynie odpowiadać wartości przedmiotu zaskarżenia wskazanej w apelacji, o ile nie została ona uwzględniona w całości, nie jest natomiast możliwe określenie jej na kwotę wyższą. Założenie to może podlegać wyjątkom w sytuacji, gdy apelacja została złożona nie tylko przez uczestnika, ale także przez wnioskodawcę, co miało miejsce w tej sprawie. W związku z uwzględnieniem apelacji S.K., interes uczestnika w zaskarżeniu postanowienia Sądu Okręgowego wynikał więc z obniżenia przyznanej mu od S.K. spłaty o kwotę 35 383,66 zł. oraz ewentualnie z nieuwzględnienia przez Sąd Okręgowy apelacji uczestnika w zakresie kwoty 32 000 zł. Nie ma zatem żadnych podstaw do przyjęcia, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną wniesioną przez uczestnika jest wyższa niż 150 000 zł.

W odniesieniu do zażalenia uczestniczki E.C. należy w pierwszym rzędzie podnieść, że nie zaskarżyła ona apelacją postanowienia Sądu Rejonowego orzekającego w przedmiocie ustalenia przez ten Sąd składu i wartości

poszczególnych dzielonych mas majątkowych, sposobu podziału tych mas i wzajemnych rozliczeń między uczestnikami. Nie kwestionowała także przyznanej jej przez Sąd Rejonowy od S.K. spłaty w kwocie 120 510,50 zł. W wyniku częściowego uwzględnienia apelacji S.K., Sąd Okręgowy obniżył tę spłatę do kwoty 85 126,84 zł, a zatem interes prawny uczestniczki w zaskarżeniu postanowienia Sądu Okręgowego wynika z obniżenia przyznanej jej przez Sąd Rejonowy od S.K. spłaty o kwotę 35 383,66 zł. W sytuacji, nawet gdyby przyjąć w ślad za twierdzeniami uczestniczki, że na wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego składa się także dodatkowo różnica między błędnie przyjętym przez Sąd Rejonowy udziałem uczestniczki we wkładzie mieszkaniowym określonym przez ten Sąd w punkcie VII postanowienia na 3/8 (9/24), a rzeczywiście jej należnym czyli 7/24, to przy przyjęciu wskazanej w postanowieniu Sądu Rejonowego wartości wkładu wynoszącej 424 604 zł (pkt II), której to wartości E.C. nie kwestionowała, albowiem nie wniosła apelacji, to ta różnica wyraża się właśnie kwotą 35 383 zł., o którą Sąd Okręgowy obniżył spłatę przyznaną uczestniczce od S.K., przy przyjętej przez Sąd Okręgowy formule rozliczeń. Nie może być więc podwójnie liczona. Nie ma zatem żadnych podstaw do przyjęcia, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą uczestniczki E.C. jest wyższa niż 150 000 zł.

Trzeba przy tym wskazać, że Sądy *meriti* nie dokonały podziału składnika majątkowego w postaci prawa do wkładu mieszkaniowego, lecz ustaliły w punkcie VII wysokość udziałów przysługujących wskazanym w nim osobom, które to rozstrzygnięcie nie zostało objęte apelacją uczestnika ani apelacją uczestniczki (która nie zaskarżyła postanowienia Sądu Rejonowego). Wobec tego, że wartość przedmiotu zaskarżenia nie może być określana dowolnie, tak aby uzyskać prawo do wniesienia skargi kasacyjnej, a rzeczywista wartość przedmiotu zaskarżenia na którą mogłyby opierać skargi kasacyjne uczestników postępowania nie przekracza progu, o którym mowa w art. 519¹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 394¹ § 1 i 3 oraz art. 398¹⁴ w związku z 13 § 2 k.p.c.).

(A.D.)

[a.]